

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-09-04

Ärendenummer SMF-2024-01525

Handläggare

Anna Boberg

Telefon: 031-368 25 83

E-post: anna.boberg@stadsmiljo.goteborg.se

Delrapport: Översyn av Teknisk handbok

Förslag till beslut

Stadsmiljönämnden förklarar uppdraget att återkomma med en delrapport rörande översyn av Teknisk Handbok för att säkerställa överenskommelse med den nya inriktningen för stadsbyggandet i översiktsplanen, miljö- och klimatprogrammet, stadens budget samt i linje med aktuell forskning, såsom Designguide för Smarta Gator, för fullgjort.

Sammanfattning

Stadsmiljöförvaltningen gavs den 13 juni 2024 i uppdrag av stadsmiljönämnden att genomföra en översyn av Teknisk Handbok och återkomma till nämnden med förslag på justeringar för att säkerställa överenskommelse med den nya inriktningen för stadsbyggandet i översiktsplanen, miljö- och klimatprogrammet, stadens budget samt i linje med aktuell forskning, såsom Designguide för Smarta Gator. Förvaltningen har tagit fram en delrapport till nämndens sammanträde den 19 december 2024.

Syftet med Teknisk Handbok är att ge stöd till utbyggnad av allmän plats i de olika skedena av investerings- och exploateringsprocessen och att säkerställa en god funktion och enhetlig kvalitet på stadsmiljöförvaltningens anläggningar.

Förvaltningen har påbörjat uppdraget genom att:

- göra ett förtydligande i Teknisk Handbok avseende dess roll i planeringsprocessen,
- genomföra en översyn av Teknisk Handbok mot bakgrund av det arbete som görs i den långsiktiga planeringen, däribland Göteborgs utvidgade innerstad,
- göra en jämförelse mellan Teknisk Handbok och Designguide för Smarta gator för att identifiera om, och i så fall hur, innehållet skiljer sig, och vad som eventuellt bör arbetas in i Teknisk Handbok,
- göra en detaljerad jämförelse av planeringsmått för olika trafikslag mellan Teknisk Handbok och i Designguide för Smarta gator,
- öka förvaltningens kunskap om hur Teknisk Handbok upplevs och hur den används idag.

I arbetet med översynen av Teknisk Handbok ingår medarbetare från stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen. Samtliga aktiviteter genomförs under hösten 2024 och våren 2025 och kommer ligga till grund för förslag till justeringar av Teknisk handbok. Stadsmiljöförvaltningen föreslår att nämnden förklarar uppdraget att återkomma med en delrapport kring översyn av Teknisk Handbok för fullgjort. Uppdraget återrapporteras i sin helhet till nämnden under våren 2025.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Konsult har upphandlats för att göra en jämförelse av innehållet i Teknisk Handbok med olika dokument och handböcker.

Personella resurser från stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen avsätts för att utreda koppling till styrande dokument samt för att göra en översyn av innehållet i Teknisk handbok.

Eventuella justeringar i Teknisk Handbok i enlighet med uppdraget kommer att kräva personella resurser från stadsmiljöförvaltningen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Samverkan

Samverkan med fackliga representanter har inte varit aktuell i detta ärendet.

Bilagor

1. Protokollsutdrag Stadsmiljönämnden 2024-06-13, §123 Ärendenummer SMF-2024-01525
2. Reviderat yrkande angående revidering av Teknisk Handbok från Centerpartiet, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, daterat 2024-06-12

Ärendet

Stadsmiljöförvaltningen gavs den 13 juni 2024 (§ 123) i uppdrag av stadsmiljönämnden att genomföra en översyn av Teknisk Handbok och återkomma till nämnden med förslag på justeringar för att säkerställa överenskommelse med den nya inriktningen för stadsbyggandet i översiktsplanen, miljö- och klimatprogrammet, stadens budget samt i linje med aktuell forskning, såsom Designguide för Smarta Gator. Uppdraget ska delrapporteras under hösten 2024 och återrapporteras under våren 2025. Förvaltningen har tagit fram en delrapport inför stadsmiljönämndens sammanträde den 19 december 2024.

Beskrivning av ärendet

Yrkande i stadsmiljönämnden om Teknisk Handbok

Till grund för uppdraget från stadsmiljönämnden ligger ett yrkande från Centerpartiet, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet:

”Teknisk Handbok (TH) är tekniska, och i viss mån administrativa, anvisningar från stadsmiljöförvaltningen. TH riktar sig till konsulter, entreprenörer och aktörer som arbetar med planering, projektering, byggande och drift- och underhåll av/på allmän platsmark. Den sätter i viss mån även ramarna för stadsplaneringen inom stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen vid nybyggnadsområden. TH är avsedd att ge anvisningar och är inte en manual. Teknisk handbok uppdateras två gånger årligen av stadsmiljöförvaltningen.

Enligt kommunfullmäktiges budget ska "Göteborgs utvidgade innerstad" (GUI) utgöra grunden för Göteborgs utbyggnad under mandatperioden, detta berör även befintlig stad.

Stadsmiljönämnden har därtill en nyckelroll i arbetet med stadens miljö- och klimatarbete och är strategiansvarig för miljö- och klimatprogrammets strategi om hållbara resor. I senaste färdmedelsuppföljningen framgick att det var lite som talade för att staden kommer att nå trafikmålen i miljö- och klimatprogrammet till 2030 om inte omfattande förändringar av arbetssätt vidtas.

Mot bakgrund av dessa utmaningar är vår bedömning att det är motiverat att genomföra en översyn av teknisk handbok för att säkerställa att anvisningarna i högre utsträckning överensstämmer med stadens nya inriktning för stadsbyggandet och i högre grad blir ett verktyg/stöd för att uppnå målen i miljö- och klimatprogrammet

I stället för att ta sin utgångspunkt från Trafikverkets krav och råd i Vägar och gators utformning (VGU) och Trafik för en attraktiv stad (TRAST) ska revideringen hämta stöd från de rekommendationer som baseras på aktuella forsknings- och omvärldssammanställningar, såsom den svenska Designguide för Smarta gator samt den internationella Global Street Designguide från NACTO. Nyckeln enligt dessa guider är att frånga modernistisk trafikplanering, höga hastigheter och stort utrymme för biltrafik och i stället lägga fokus på hållbara trafikslag samt stadskvaliteter genom innovativ, etappvis och kostnadseffektiv omställning av befintligt gatunät.

Översynen ska lägga vikt vid att Göteborgs stad har anvisningarna som främjar uppfyllandet av stadens miljö- och klimatprogram och trafikmål, värdeskapande stadskvaliteter såsom ökad funktionalitet och livskvalitet i gaturummet samt snabba, kostnadseffektiva och innovativa lösningar.

För att den nya tekniska handboken ska fungera i praktiken är det viktigt att de trafikplanerare som arbetar med hållbara trafikslag blir en aktiv del av arbetet med revideringen. Det är även väsentligt att kompetens som byggts upp inom Stadsbyggnadsförvaltningen om Göteborgs Utvidgade Innerstad likaså blir en aktiv del i arbetet med revideringsarbetet. Behövs beslut i stadsbyggnadsnämnden kommer våra partier att lägga fram ett yrkande i den nämnden.”

Vad är Teknisk Handbok?

Syftet med Teknisk Handbok är att ge stöd till utbyggnad av allmän plats i de olika skedena av investerings- och exploateringsprocessen och att säkerställa en god funktion och enhetlig kvalitet på stadsmiljöförvaltningens anläggningar.

Handboken togs från början fram på före detta trafikkontoret och bygger på den erfarenhet som byggts upp sedan lång tid tillbaka, på gällande lagstiftning med mera.

Idag innehåller handboken nio avsnitt på cirka 600 sidor som uppdateras två gånger per år utifrån ny kunskap, ny lagstiftning osv. I utveckling av innehållet medverkar, utöver stadsmiljöförvaltningen, även stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen.

Teknisk Handbok riktar sig i första hand till konsulter, entreprenörer och aktörer som arbetar med planering, projektering, byggande och drift- och underhåll av och på allmän platsmark.

Innehåll Teknisk handbok:

1 Om TH

Här finns en allmän orientering om Teknisk Handbok, vem den vänder sig till, användarstöd och hur man kommer i kontakt med ansvariga. Här finns också alla standardritningar, dokument och länkar.

2 Förutsättningar

Under denna rubrik finns grundläggande fakta om de olika trafikslagen och deras behov, vad som är viktigt att tänka på när det gäller till exempel markförutsättningar, miljö och vatten.

Här finns också ett större avsnitt som stadsbyggnadsförvaltningen är ägare till och som beskriver hur staden hanterar trafikdata, vilka trafikmängder som ska lägga till grund i planeringsarbetet osv.

I avsnittet finns också beskrivet en rad olika typer av utredningar som staden regelbundet avropar från konsult och som beskriver vad de ska innehålla och vilka handlingar som ska levereras.

3 Utformning

Här återfinns de flesta måtten och ritningarna kopplat till utformning av allmän plats till exempel bredder för de olika trafikslagen liksom de utrymmen som behövs för den utrustning/möblering som tillhör gatan; träd, bänkar, vägmärken, signalstolpar osv. Här finns också en allmän orientering om de olika gatutyperna och vad som är viktigt att tänka på kopplat till dem när det gäller utformning men även reglering. Annat som

beskrivs är belysning, hastighetsdämpande åtgärder, möbler och utrustning och frågor kopplat till reglering så som vägmärken och vägmarkering.

12 Projektering

I detta avsnitt finns vissa krav på material, miljö och hållbarhet, utförande med mera. Här finns även beskrivningar för granskning och leveranser av förfrågningsunderlag, bygghandlingar, relationshandlingar och teknisk dokumentation.

13 Byggnation

Här finns information om byggherrens och utförarens kommunikationsansvar, besiktning och vilka miljökrav som ställs på entreprenader. Det finns också stödmaterial till entreprenörer så som checklistor och protokollsmallar som behövs i byggskedet.

14 Drift och underhåll

I avsnittet beskrivs vilka krav som ställs vid drift- och underhåll av våra anläggningar. Här finns även kartverk för förvaltning, krav på vinterväghållning samt skötsel av vegetationsområden.

15 Arbete på gata (APG)

Regelverket Arbete på gata tydliggör vilka krav stadsmiljöförvaltningen ställer på de som projekterar, upphandlar, planerar eller utför arbeten på, eller i anslutning till allmän plats, för att begränsa störningar och minimera eventuella risker.

16 Nyttja och gräva på offentlig plats

I detta avsnitt beskrivs processen för starttillstånd för arbeten på allmän plats.

20 Tidigare versioner

Här finns arkiverade versioner av Teknisk Handbok från 2013 som framför allt används för att följa upp innehållet i tidigare tecknade avtal.

Teknisk Handboks koppling till stadens styrande dokument

Enligt uppdraget ska förslagen till justeringar av Teknisk Handbok säkerställa överensstämmelse med den nya inriktningen för stadsbyggandet i översiktsplanen, miljö- och klimatprogrammet och stadens budget. För att förstå kopplingen mellan Teknisk Handbok och dessa styrande dokument är det väsentligt att tydliggöra i vilken del av planeringsprocessen för investerings- och exploateringsprojekt i staden som Teknisk Handbok ska tillämpas.

Innan detaljutformningen av en gata i ett investerings- eller exploateringsprojekt kan påbörjas behöver gatans funktion, roll i staden och de lokala förutsättningarna på platsen klargöras. I denna del av arbetet ska hänsyn tas till utpekade nät och flöden för olika färdmedel, framkomlighet, vistelsefunktioner, gröna stråk, dagvattenhantering, skyfallslösningar med mera. Teknisk Handbok hanterar inte planering i dessa tidiga skeden, utan tar vid när de övergripande funktionerna är fastlagda och områdesplaneringen är gjord.

I många projekt, speciellt i befintliga miljöer, behöver avvägningar mellan olika anspråk göras eftersom platsen är begränsad. Stöd för de avvägningar som behöver göras i

projekten finns inte heller i Teknisk Handbok eftersom de alltid behöver vara platsspecifika och därför inte går att beskriva i generella termer.

Stadsmiljöförvaltningen bedömer att Teknisk Handboks roll i planeringsprocessen för investerings- och exploateringsprojekt, så som den är beskriven ovan, inte framgår med den tydlighet som är önskvärd vilket leder till en del missförstånd. Förvaltningen inleder därför snarast ett arbete med ett förtydligande av detta i Teknisk Handbok.

Teknisk Handboks innehåll gentemot aktuell forskning

Enligt uppdraget ska förslagen till justeringar av Teknisk Handbok ligga i linje med aktuell forskning, såsom Designguide för Smarta Gator. Enligt yrkandet ska förslagen också hämta stöd från den internationella Global Street Designguide från NACTO. Yrkandet anger vidare att enligt kommunfullmäktiges budget ska ”Göteborgs utvidgade innerstad” (GUI) utgöra grunden för Göteborgs utbyggnad under mandatperioden, detta berör även befintlig stad.

Efter förfrågan från stadsmiljöförvaltningen genomför stadsbyggnadsförvaltningen en översyn av Teknisk Handbok mot bakgrund av det arbete som görs i den långsiktiga planeringen, däribland GUI. Översynen kommer färdigställas under våren 2025. Beroende på vad som framkommer kan översynen leda till justeringar i Teknisk Handbok.

Stadsmiljöförvaltningen har också påbörjat en jämförelse mellan Teknisk Handbok och Designguide för Smarta gator för att identifiera om, och i så fall hur, innehållet skiljer sig, och vad som eventuellt bör arbetas in i Teknisk Handbok.

I jämförelsen ingår att titta närmare på planeringsmått för olika trafikslag. För att öka stadsmiljöförvaltningens kunskap ingår även Stockholms Gata Stockholm, Malmö tekniska handbok, Vägar och gators utformning (VGU) samt NACTOs Global street design guide i detta arbete. Jämförelsen kommer färdigställas och presenteras våren 2025. Beroende på vad som framkommer kan jämförelsen leda till justeringar i Teknisk Handbok.

Snabba, kostnadseffektiva och innovativa lösningar

I yrkandet anges att översynen av Teknisk Handbok också ska lägga vikt vid snabba, kostnadseffektiva och innovativa lösningar.

Förvaltningen bedömer att snabba, kostnadseffektiva och innovativa lösningar framför allt kan ske genom tillfälliga eller semipermanenta anläggningar som testas och utvärderas. Detta arbete kräver en egen systematik och nya arbetssätt. En process behöver tas fram för hur arbetet ska organiseras, hur före- och eftermätningar ska genomföras och dokumenteras, vilken typ av åtgärder som kan räknas som temporära, vilka tidshorisonter som kan vara aktuella med mera. Om nya utformningsprinciper bedöms lämpliga efter test och utvärdering kan de sedan läggas in i Teknisk Handbok.

Innehållet i Teknisk Handbok är utformningar som redan är testade och utvärderade. Förvaltningen bedömer att framtagandet av snabba, kostnadseffektiva och innovativa lösningar och arbetet med att ta fram nya arbetssätt för detta inte ligger inom ramen för justeringarna av Teknisk Handbok utan kräver ett separat arbete.

Hur upplevs och används Teknisk handbok?

Stadsmiljöförvaltningen bedömer att det är angeläget att få mer kunskap om hur Teknisk Handbok upplevs och hur den används idag. Detta gäller både internt inom stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen och externt hos den primära målgruppen, upphandlade konsulter. Förvaltningen kommer att genomföra ett arbete med att fånga denna bild för att använda som ett underlag i vidareutvecklingen av handboken.

Medverkande i uppdraget

I arbetet med översynen av Teknisk Handbok ingår medarbetare från avdelning Strategi och taktik på stadsbyggnadsförvaltningen samt trafikplanerare från stadsmiljöförvaltningen och exploateringsförvaltningen. Totalt medverkar cirka 15 medarbetare i uppdraget.

Förvaltningens bedömning

Stadsmiljöförvaltningen bedömer att de aktiviteter som beskrivs i detta tjänsteutlåtande kommer ge stöd i att bedöma om Teknisk Handbok överensstämmer med stadens nya inriktning för stadsbyggandet i översiktsplanen, målen i miljö- och klimatprogrammet, stadens budget och med aktuell forskning såsom Designguide för Smarta Gator. Detta underlag kommer ligga till grund för förslag till justeringar av Teknisk handbok. Samtliga aktiviteter kommer genomföras under hösten 2024 och våren 2025.

Aktiviteter:

- Göra ett förtydligande i Teknisk Handbok avseende dess roll i planeringsprocessen.
- Genomföra en översyn av Teknisk Handbok mot bakgrund av det arbete som görs i den långsiktiga planeringen, däribland GUI.
- Göra en jämförelse mellan Teknisk Handbok och Designguide för Smarta gator för att identifiera om, och i så fall hur, innehållet skiljer sig, och vad som eventuellt bör arbetas in i Teknisk Handbok.
- Göra en detaljerad jämförelse av planeringsmått för olika trafikslag mellan Teknisk Handbok och i Designguide för Smarta gator
- Öka förvaltningens kunskap om hur Teknisk Handbok upplevs och hur den används idag.

Uppdraget återrapporteras i sin helhet till nämnden under våren 2025.

Mikael Hagberg

Anders Ramsby

Avdelningschef

Förvaltningsdirektör